

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

281

Post
1688
269.
9/10

N: 21. Kongl. May:K
Nådige

INSTRUCTION

För Rådshufvuderna wid deras Dienst
sters och Embetens Förrättningar. Gifwen
Stockholm den 9 Octobris, Åhr 1688.

Cum Gratia & Privilegio S. R. Majest.

SEDERHOLM

Tryckt hos Niclas Wankijff / Kongl. Bocktr.

Instruction, hwar effter Håradzoug-
darne i Landzorterne / så de som nu äre / som
de / hwilka här effter där til kunne blifwa förordna-
de / uti sine Tienstes och Embetens Födrättningar / hörsamligen
skole hafwa sig at rätta och regulera ; Gifwen Stockholm den
9 Octobris, Åhr 1688.

I.

Håradzougden skal förnembli-
gast och för all ting wara Hans
Kongl. May:t / des Högålsfelige Ge-
mähl och Lijffz Arswingar en huld /
trogen och råttirådig Tienare / des
Gagn och Wålfärd i alla måtto eff-
ter yttersta Förmågo sökia och be-
främja / Skada / Förderff och Fahra affwårja och i tijd
tilkänna gifwa / alldeles som en Redelig Tienare och
Vnderfåthare ågnar och bdr / och han in för Gud /
Hans Kongl. May:t / des Cammar Collegium och
hwar redelig Man kan til swars stånda / til hwilken ån-
da han så skrift som munteligen skal aflåggia en
sådan Eed som häreffter warder förmåhlt / nembliken :

Jag N. N. lofwar och swår wid Gud och
Hans helige Evangelium / at jag wil och skal för
min rätta Arff Konung hafwa och hålla den Stoor-
måchtigste Konung och Herre / Herr CARL den XI.
Swertiges / Gøtes och Wåndes Konung / Stoor- Fur-
ste til Finland / Hertig uti Skåne / Estland / Lijffland /
Care-

170.
Carelen / Brehmen / Behrden / Stettin. Pomern / Cassu-
ben och Wånden / Furste til Rügen / Herre öfwer In-
germanland och Wismar ; Så ock Pfaltz, Grifwe
wid Rhein i Bayern / til Süllich / Eleve och Bergen
Hertig / ic. Och effter Hans Kongl. May:t dödelige
frånfälle / det Gud nådeligen fördröye / Hans Kongl.
May:t Ehta Bröst Arswingar / Arswinge effter
Arswinge / som til föllie aff det Kongl. Husez fullkom-
lige Arffzrätt til Riket / och effter Successions Ordni-
ngen böre komma at besittia den Kongl. Thronen. Och
såsom uppå Hans Kongl. May:t min Allernådigste Ko-
nungz och Herres wågnar / det Högloft. Kongl. Cammar-
Collegium har tilbetrodt och förordnat mig at wara
Håradzougde öfwer N. N Hårader ; Alltså skal jag
ock wara Hans Kongl. May:t / des Högålsfelige Ge-
mähl och Ehta Bröst Arswingar / en huld / trogen och
redelig Tienare och Vnderfåthe / och alla det Höga
Kongl. Wåldet tilhörige Råttigheter och Förmåner /
effter yttersta Förstånd och Förmågo i acht taga och
förswara. Jagh skall ock på det högsta mig låta an-
gelåget wara / at främja och försordra / alt hwad som
Kongl. May:t i en eller annan måtto til trogen Tienst
och Nyttå lårder ; Men Skada och Affsaknad / där Jag
förnimmer någon å färde wara / icke allenast i tijd vp-
tåckia och tilkänna gifwa / utan ock effter yttersta Kråff-
ter och Förmögenheet sökia at hindra och affwårja ;
Och som min Embetes Plicht enkannerligen består
dårutinman / at infordra alle de Råntor / som Kongl.
May:t i mitt ombetrodde Fögderise tillkommer ; Alltså
skall Jag sådant med högsta Flijt / Tro och Sorgfål-
ligheet effterkomma / noga där wid achtandes de tij-
der

der / som Kongl. May:t där till Allernådigt stadgat
eller här efter stadgandes warder ; De Råntor / som i
Persedlen upbåras och aff Allmogen betalas / samt
in naturå utan förvandling blifwa förordnade at af-
leswereras / skall Jag icke allenast i gode och oförfal-
skade Wäbrur / med rätt Mått och Wicht upbåra / ut-
tan ock i samme Perseler oförbytte ifrån mig leswe-
ra / men the öfrige / som ock i Perselen utgå / och skole
til Penningar yttas / skall Jag göra min högsta Flit
at försällia efter högsta Märckgång. Inge Kongl.
May:t Råntor / som icke mig å Lödn äro förlån-
te / skall Jag til min egen Nyttå bruka eller bruka låta /
utan strax til Landt Cassan eller andre förordnade Or-
ter ifrån mig leswerera ; En heller skall någon Påst
i mine Förslag och Räkningar ringare opföras / än
den i sig sielf är / mycket mindre utan fullkomlige Or-
dres, Attester och Bewijs orätt afförd blifwa.

Därnäst skall Härads Skrifwaren intet öfwer
Tijden aff mig uppehållas med Förslagen och Räk-
ningarnes formerande / utan alle the Underrättelser och
Verificationer, som Jag där til skaffa bör / och denne In-
struction mig pålägger / ofördröneligen och så snart Jag
dem mödeligen kan mächtig blifwa / honom tillstålla /
samt pådrifwa / at han utan Försummelse förrättar
Arbetet efter des undfångne Instruction, eller i widrigt
fall / där han det försummar / sådant hoos Herr Landz
Höfdingen och Landz. Contoiret tillkänna gifwa ; Och
såsom Jag esomofftast lærer blifwa förordnat på Hu-
se-nyer / Kansal och Skattläggningar ; altså skall Jag
mig där wid icke allena wijsa flitig / trogen och rätt-
wändig / så at ingen ting igenom mitt förwållande skall
blifwa

blifwa tillbaka satt / en heller låta förleda mig aff Wån-
skap / Slächt eller Mutor / utan med högsta Flit / och
så mycket mig mödeligen tillstår / taga Kongl. May:t
Interesse i acht / så at ingen ting i denne mätton blif-
wer utelåtet / som wid sådane tilfällen / efter före-
skreffne Förordningar bör obserweras och anteknas.
Uppå Crono. eller Kyrckiotionden skall Jag i lika
måtto efter min yttersta Macht och all gideligheet
hafwa ett troget och noga inseende at där med rättträ-
deligen omgås / så at Säden icke allenast blir rätt räk-
nad och proftröstad / utan ock Tijonden i rättan förelagd
Tid fullkomligen infordrad / och leswererad til sine hö-
rige Orter / hwart den är förordnad. Inge Affort-
ningar / Friheter på Hemman eller Råntor / ware aff
hwad Rampn och Willkor de hålft kunna / som icke
äre med behörige Verificationer belagde / skall Jag we-
tandes och williandes tillåta blifwa i Räkenskoperne
afförde ; En heller något Hemman / Nybygge / Torp /
Fiske / Qwarn eller annan Lägenheet / aff hwad Na-
tur och Rampn den hålft wara må / som någon Rån-
ta aff sig kastar / låta aff Räkningarne uteslutas.
Skulle Jag ock finna / at Cronones Råntor i någon
måtto behörigen stodo at förmehras och förökas / hwar-
om Jag skal göra min högsta Flit / skall Jag strax
sådant hoos Herr Landzhöfdingen och Landz Contoi-
ret tillkänna gifwa / genom min tijdelige Berättelse där
om. Uppå alle Lifsz och behagelige tijdz Friheter och
Arrender, tillijka med Löningz Hemman / skall jag haf-
wa ett noga inseende / och icke allena gifwa tillkänna
när samme Friheter expirera, utan ock flitig Upsicht
hafwa / at des Agor och Byggnader i ingen måtto

51
ljida Skada / eller aff andre blifwa inkräktade och
borttagne / Skogen til Sahlu eller Ewedje uthödd och
uthuggen / eller i någon annan mätto lyder affgång/
hvilket om det skulle tilbjudas / skall Jag så mycket
möjeligt är / sökia at affwärtjat / men där min Macht
så wijda intet sigh sträcker / skall jag det strax hos Herr
Landzhöfdingen och Landz · Contoiret angifwa. Jag
skall ock hafwa ett wakande Sga uppå Säterijer och
Ladugårdar / om the effter Kongl. May:ts dardöswer
fattade Förordningar så alltjtid blifwa wid macht håld-
ne / som Ridderskapet och Adelen / effter Kongl. För-
ordningar böre ; Synas de så blifwa disponera-
de / at Friheten med Skähl kan återkallas / skall Jag
sådant straxt tillkänna gifwa / eller där förmedlade
Hemman finnas wara så för sig komne / at the tolde
sin förre Ranta eller någon deel där aff / sådant i lijka
mätto straxt angifwa / som och at Odes Hemman / så
wijda möjeligt är / blifwa uptagne och des Ågor håg-
nade och brukade ; Alla Rantor / som Jag aff All-
mogen upbår / skall Jag icke allenast straxt i des
Quittance Book fullkommeligen quittera både Pen-
ningar och Berzelar / med Dag och Dato, utan ock så-
dant i min Upbördz · Book ginast inskrifwa / understå-
endes mig för ingen deel något högre aff Bonden ut-
prässa / än honom med rätta i anledning aff Cronones
Räntenskaper påkommer at betala ; Och desutan för
alt öffrigt ställa mig til hörsam och noga Effterrättel-
se alt thet som / följande Puncter i denne Instruction
mig påläggia och betalla / såsom Jag det in för Gud/
Hans Kongl. May:t / des Cammar Collegium och
hwar

172.
hwar redeligh Man wil och kan ansvara ; Så sant
mig Gud hielp til Liff och Siäl!

II.

En Häradsfogdes förnehmste Embetes skyldigheet
skall bestå där utinnan / at infordra alle Kongl.
May:ts Rantor och Inkomster / Tullarne undanta-
gandes / aff den District eller de Härader / som honom
effter des Fullmacht anförtrodde äre / och det i rätta
tjtid alldeles effter Kongl. May:ts utgångne och här
hoos fogade Förordning öfwer Rantornes upbåran-
de / Dat. den 18. Augusti 1668 / underståendes sig icke
dem förminsta och otroligen upbåra / mycket mindre
förskingra / eller under hwariehandas skeen orätt aff-
hända / så at all den deel Kongl. May:t i så mätto til-
kommer / må på alt sätt rätträdelligen handteras och
beräknas / skolandes ock Upbörden skee utan försun-
nelse och någon tjidz förlängning / på det där med må fö-
retommas all affsaknad som Kongl. May:t tordes
elliest komma at taga aff Bondens alt för hastigt på-
kommande Dödmähl / Eldzwäda / ens eller annans
bortflyttande eller förrymmande / eller något annat
sligt / hwilket där han försunmar / och det bewiises at
Rantan bordt och kunnat för uthtagas / än en sådan
händelse skedde / kommer det på Häradsfogdens eget
ansvar / och för Kongl. May:t ingen Afkortning ; Doch
observeres och tages i noga acht wid Rantornes eller
Restantiernes utpantande / hwad som är stadgat i för:de
Förordning / samt i Landzhöfdinge Instructionens 25
Punct, hwilket Hans Kongl. May:t allernädigtst utt
des där öfwer gifne Resolution aff den 24 May. 1688
tydes

tydeligen förklarar / nembligen det bör en noga och gran åttskildnad göras uti utpantandet emellan det / som Uboen på Hemmanet kan umbära / utan at där igenom förorsakas til at nederläggia Hemmanets Bruuk / och det / som han nödigt betar swar til Gårdzjens behörige häffdande / såsom äro Gårdzjens Dragarre och Uthsåde / hafwandes man at innehålla med desse seenares utpantande så länge något annat aff det förre är at tilgå / och för det andra / det skal alt hwad som emellan Tingen utpantat warder / til nästa Ting oförsålt förblifwa / och i medler tid Agaren warda tillsagd / at så framt han til den tiden Panten intet inlöser / lårer den samne då gå til Sahlu / Skolandes då Tingz-Tijman tilstundar / bemelte Agare blifwa påmint til at där infinna sig / då Panten skal blifwa Lagligen opbuden och wårderad / sampt Agaren fiorton dagars tid lembnad til at inlösa den samne; skeer det ey / försälles Panten effter wårderingen / där den intet högre kan utbringas / sampt där Summan skulle öfwerfluta Skulden / tillålles öfwerflottet Agaren; Med Saldres Panterne försares på lika sätt; hafwandes Håradzfougden sådane Råntor och Utlagor at infordra / som i närstående Punct wijsare förmåhles.

III.

De Ordinarie och ständige Råntorne / såsom Mantals Penningarne / Kyrckio-Tijonden / Tordebooz Råntan / Bostaps-Skuthfårdz / och Dagzwårcks-Penningarne / sampt Lagmans / och Håradzhöffdingz Penningarne tillijka med Konungz Saaldren skal Håradz

173
radzfougden wid dess infordrande rätta sig effter följande Opbördz Långder / Nembl.

1. Aff Mantals Långderne / seer Mantals Commissarien strart effter hällen Skriffning uprättandes warder / skal Håradzfougden ett underskrifwit Exemplar wid hwar Skriffningz / eller Stämningz Plas tillställas / så at Håradzfougden dem likmätigt Landz-Höffdinge Instructionens 27 Punct til medium Martii fullkomligen och för heela sitt Fögderije må hafwa om Händer bekommit; Där effter har Håradzfougden ofördröneligen med Opbörden at fortfara effter förs på beropade 1668 Åhrs Placat, Skolandes / på det med denne Rånta så mycket richtigare må tilgå / icke allenast Håradzfougden / Kyrckioheerden och Nånmbden åhrligen i egne Personer wara tillstådes på Mantals-Skrifningen / utan och där jempte Allmogem wid straff tilgörande alswarligen blifwa förmante / at wara sanfärdige uti deras Bekännelse / så at ingen blir undandölgd eller utsluten / som denne Rånta i Anledning aff förre där öfwer fattade Kongl. Förordningar och Mantals Commissariens Instruction, bör uthgöra och betala. I det öfrige blifwer Håradzfougden skyldig så snart Håradzskrifwaren öfwer bemelte Långder uprättat ett Extract, det samma tillijka med honom at underskrifwa och verificera.

2. Kyrckiotijonde Långderne böre aff Håradzskrifwaren jempte Kyrckioheerden och Kyrckiones Sermän warda uprättade och underskrefne / och skole de wara med deras Namn / Sigill och Boomärcken verificerade / sampt med en sådan mening inrättade / at Säden icke allena är rätt räknad / utan och Prooffröskningen

richtigt införd och Tijonden där effter beräknad / alldeles som hoosgående Form wid handen gifwer. Men där Allmogen accorderat om en wist Tijonde affgiff eller något wist aff hwart Hemman eller Tunne uthsåde / skal Häradskrifwaren uprätta sådane Längder / som i des Instruction är ihogkommit. Elliest skal jämwäl uti ofwanbemelte Längder införas alle Hemman och Åboer / icke allena de / som Tijonden utgöra / utan ock de öfrige / såsom Säterijer / Råå / Rödör eller elliest för Tijonden privilegerade Lågenheter / på det där med alt Underseff må förekommas : Doch skal fördenkskul icke Tijonden på sådane privilegerade Hemman antecknas / mycket mindre där på någon anfordring gioras / utan låmbnas blankt för Zifforne aff Tijonden eller Quantumet , allenast beskaffenheten annoteras , hwarföre de äre befrijade / på det samma Längder så mycket bättre emoot Jordeboken proberas och collationeras kunna / om något Hemman eller annan Lågenheet / som aff Folck bebods / är utesluten ; hafwandes där wid i observance at taga hwad 1638 års Tijonde Placat stadgar / såsom förnembligast / at Häradsfogden gör den Förordning / det aff Låhnsmanen / Fierdingzmannen / Kyrckiones Serman eller Nånbdemånnen twånne eller flere i hwar Sockn (som Socknen är stoor til) blifwa förordnade / hwilke under Skördetijden jempte den / som Tijonden är anslagen / gifwa acht uppå Säden / at så snart den är skurin / den samme effter handen blifv råknad. Och måste sådant så mycket mera skee utan försømmelse / som igenom det at Åkermannen skal wånta där effter / Säden aff hwarjehanda Dwäder kan blifwa förderfswad eller bortskåmd /

174.
skåmd / och således icke allena Bonden / utan ock Kongl. Majt där igenom lijda affsknad och skada. Bemelte Råknare skole då straxt låta Bonden taga af Åkeren en Skyh / Trastwa eller så många Band / som lijft kan wara effter hwarje Landzorts mancer / och införa den samme i Tijonde Ladan / eller där den icke är så när / i Bondens egen Lada at Prooff uthtröskas. Hwad där aff kommer låmbnas fuller Bonden / men blifv det samma noga annoterat , om icke straxt skriftteligen (effter torde hånda / at the / som äre förordnade at råknat / intet någon dera kunna (skrifwa) då på Karwestocken / hwilken skal gifwas Häradskrifwaren wid Tijonde Ståmningen / så at då alt uti Kyrckioheerdens / som förbemaält är / och Bondens egen närwaro / måtte noga och råttredeligen blifwa i Längden infördt och beräknat / icke allenast til sielfwa Åhrswårten i allehanda Såd / såsom Rog / Korn / Hwete / Erter / Bönor / Hafra / etc. Utan ock til Profwet hwad det samma sig bedragit / hwar effter Cronones två tredie delar bör utråknas ; hafwandes til större richtigheet Kyrckioheerden wid samme tilfålle at upgifwa en richtig Specification på By och Bonde / samt Skyhletahlet aff all den Tijonde / som han undfår / på det den samme må kunna confereras med deras Bessed / hwilke den på Åkeren råknat. Doch är at observera at Profwet tages hwarcken aff den aldrabåsta eller sãmsta Såd / utan af den medelmåttigste / som Gudh förlåhnt Åhrswårten til / så at på den ena sidan må skee så stor rått / som på den andra / warandes ingen för same Tijonde afgiff befrijad / flere ån Ådelens Säte och Ladugårdar / samt Råå och Rödör ; Sedan de anten Frålses eller ofrålsesman / hwilke något sårdeles

407
beles Kongl. May:z Bref och Benådning kunna fram-
wissa/at de derföre skole wara befriade. Och för det tre-
die Prästegårdarne och des Stombner / hwilke anten
Kyrkioherden sielff/ eller Capellanen brukar och åboer.
De n undantagande/som i de orter/hw west öfwer Tjond-
den är accorderat/til tjondes afgift uti Contractet siñas
wara förbundne. Alle andre/ de ware aff hwad Namn
de hålft wara kunnē / anten Adol / som något bruka utom
deras Sates eller Råå och Rodes Hemman / eller Präst
utom deras Booställe eller Afwelsbrunn / Bosast Man
eller Legodräng / som med något A'erbrunn hafwer at
omgå / skole Tjonden utgöra. När så är skedt med
Räkning / Proffröskning och Skriffning / skal Allmo-
gen såttias en wiß dag före / nembligen aldrasidst til
medium Decembris, at inkomma til Kyrkioherberget
med samma des Tjonde / och den lefwerera i rågat el-
ler Affradz måhl / hwilka Rågar lika som sielfwa Tj-
onden skal komma Kongl. May:z och Cronan at be-
räknas / doch wäl förståendes / at des Rätt / som något
aff Tjonden är anslagit och den med rågat måhl bör
åthnuta / intet här igenom warder betagen / såsom är
likmåttigt Kongl. May:z allernådigste Resolution aff
den 29 Janua. 1683 och Bookhållare Instructionens tredie
Punct ; Först / thet som är förlåhnt til Kyrckiones
Winn och Byggnings Såd. Andra / Domkyrckietun-
nan. Tredie / Probstetunnan. Fierde / Bibeltrycknun-
nan. Femte / Krigsmans och Barnhusets fyrattionde
deel / och Stette / Domspannen ; Men Presternas we-
derlag och underhåld sampt Officerarnes och de fleres
Lohnings Spannemåhl bör wara strukt måhl.

3. En Bpbördz Book bör Häradskrifwaren straxt
wid A'rets Ingång uprätta / hwilken med Landzhöf-
din

175.
dingens Signete skal warda förseglad / som i des In-
structions 26 Punct är förordnat ; Och såsom i samma
Bpbördz Book skal på den ena sidan wara infördt al-
le de Råntor/Bewillningar och Contributioner, som aff
hwart Hemman samma åhret böre utgå och betalas/
men där emot den andre sidan lämnad blank ; Alltså
skal Häradsfougden intet fördrifta sig något aff Bon-
den upbåra / som han icke straxt på samma blanka
sida riktigt annoterar med Dag och Dato när han
det quitterat, anten det är Penningar eller Perleblar/
och hwad slagz Rånta som där emot betalas / så at
samma Bpbördz Book med hwar och en Bondes Quit-
tence Book alltid måtte stämna öfwerens.

4. Lagmans och Härads höfdingz Långderne skal
Kyrckioherden för des Pastorat jempte twånne eller fle-
re aff Nämnden uprätta och med egne Namn/Signe-
te och Bomärke underskrifwa / hwilke sedan aff Hä-
radz fougden och Häradskrifwaren böre examineras,
och attesteras at de med Tordebooken och Tjonde-
Långderne öfwerens komma / och til deras richtigheet
verificeras ; Skolandes däruti alle Hionelag eller Röd-
lar / de måge wara så många de hålft kunna / på hwart
Hemmansampt Nybyggaen / Torp och alle andre Lå-
genheeter / hwilka egen Röd och Maatlag hafwa / no-
ga observeras och anteknas / så at ingen uthom Privi-
legierne utelåtes / utan alt rätträdiligen blifwer in-
fördt och beräknat. Desse Långder åligger Härads-
fougden i tijd at infordra / så at Råntan til den sidsta
Septembris fullkomligen kan wara betalt och upburen.

5. Sådres Långder / som at Lagmännen och Härads-
höfdingarne uprättas / skole jempte Härads Signetes

359
undertryckande/ af dem och Råmbdē underkrifwas och förseglas / af hwilka / så snart Tinget är hållit / Håradz- fougden ett Exemplar infordra skal / hwaruti måste wara specialiter infördt all den Sakdöre / som i desß Befallning kan blifwa afddmd / oachtat ehweim hållt där til kan wa- ra berättigad / anten det skeer wid Ordinare Ting eller någon Commission, Ransakningar / Hus- eller Skogz- synner; Skolandes Håradzfougden straxt taga säkerheet aff den brotliche / at den deel Kongl. May:t och Cronan där aff tillkommer / så wida intet Kongl. May:ß Råd och förskoning emellan kommer / blifwer prompt uth- sökt / som i Landzhöfdinge Instructionens 5 Punct för- måhles. Och som det befinnes / at Håradzfougdarne effter eget Behag här til hafwa pålagt Almogen Tredskopenningar / när de försättia Ståmbning eller åro tröge at utgåra deras Btlagor / så skal sådant häref- ten icke tillåtas / utan bör Håradzfougden / när någon finnes / som sådan eller annan slije mootwillie föröf- war / honom Tingföra / och effter Lag och Förordnin- gar låta plichta / och sådant sedan Cronan beräkna / och icke / wid straff tilgörandes / för sig sielff behålla. Så snart Sakdöres Långderne äre infordrade / och Hå- radzfougden där aff tagit Copia sig til rättelse / stole Originalen lefwereras til Håradzkrifwaren / effter som honom i desß Instruction är pålagdt at för samma Rån- ta göra en särdeles Special Räkning / hwaruti måste wara / som bemålt är / all Saakdöre optagen / och sedan affskrefwen på dem / som den tillkommer / anten Frälse- man / Måålsåganden / Fiscalen, Håradet eller något aff Cronones eenskylte deel affgår / såsom anten aff Rå- de efftergifwes / eller med särdeles annat Straff up- fylles.

170
fylles. Den öfrige Saakdöre skal straxt til Landts- Rånterijet lefwereras eller til de usus användas / som Förordningarne kunna förmå.

IV.

DE Råntor / som i sielfwe Persedlen böre utgå och upbåras / och intet til Magazinerne, Ammiralitetet och Krigzfoickes Underhåld eller til någon annan Ort i Perseler blifwa förordnade at lefwereras / blifwa Al- mogen effterlåtnē (så wida de intet i sielfwe Persed- len kunna åstadkommas) at sielfwe så lösa effter den högsta Marckgång som är innom Lagsagu / den tiid / som sådane Rån- te Persedlar borde upbåras; Men det öf- rige / som til förbemelte Orther intet är förordnat / och aff Almogen ey heller löses / utan i Persedlen lefwe- reras och betalas / skal Håradzfougden effter högsta Marckgång innom Lagsagu förnytra / och Kongl. May:t och Cronan Wårdet / som öfwerstiuter Croones wårderingen / för winst beräkna; Doch hwad Rån- tan aff de Hemman angår / som på Militien eller Land- Staten äre indelte / blifwer där wid som Hans Kongl. May:t allernådigst stadgat uti Reglementet aff den 5 Januarii 1684 och desß Förklaring aff den 7 Aprilis 1685. nembl. det niuta samme betiente Råntan effter Cro- nowårderingen / så at den Winst / som kan härlyta aff Marckgången / blifwer dem oberåknad. Skolandes och Håradzfougden emoot Thomasmåssō tiid anhålla hoos Landzhöfdingen at få desß underskreffne Taxa på Marckgången / lijmätigt desß Instructions 39 punct, hwareffter han de behåidne Persedler / som aff Almo- gen in natura betalas / får förnytra och försälja; Och skal

257
Skal han intet fördrifta sig någon Persedel ringare aff låta / än den i bemelte Taxa finnes opförd före / så wida han sielff icke wil betala Differencen ; Men där emoot göra sin slijt / om möyeligit är / utbringa dem till högre ; Desutan skal ey mindre wara Håradsfogdens Plicht / at bruka wid bemelte Persedlers upbårande aff Almogen rätt Måhl och Wicht / befinnes annorlunda / och det blifwer angifwit eller klagat / hafwa derföre at plichta / som för annan otroheet. Skulle ock någon Brukz / Förwaltare eller annan wilia förskjuta eller per Wexel betala Bihlagorne för någon Bonde / emoot Kohl och annat Arbete / så måste Betalningen skee innom Terminen efter Bybördz Placaten, men när sådant Aftaal eller Slut med någon är giordt / skal Håradsfogden straxt gifwa Landz Contoiret en underskrefwen Opsatz på By och Bonde / sampt Råntan / som således är utbetalt / den ock Håradsfogden bör creditera Bonden före uti sin Bybördz Book.

V.

Skilwe alla de Råntor / som hiit ifrån de Norrländske eller andre Orther blifwa förordnade at öfwersteppas / skole Håradsfogderne / efter där öfwer gifne Förordning på Rådshugun i den Staden / där Utskiepningen skeer / en specification uplåttia och under Stadszens Sigill verificera låta / jämtwål gifwa Skepparen där aff en Copia, men Originalet straxt föruth med Posten til Kongl. Stats Contoiret öfwerlånda / som ock en liika lydande Specification eller vidimerad Copia til Landz Contoiret inleswerera / jempte Bnderrättelse / när och på

på hwarz Fahrkost samme Spannmåhl eller Persedlar äre inleppade wordne / på det alt Understeef där med må förekommas.

VI.

Såsom hwad omtabl't är / mehrendehls angår de ordinarie och wise Råntorne ; Alltså skal där näst icke mindre wara Håradsfogdens Plicht och Skyldighet at draga Försorg för alle andre extraordinarie Råntor / Contributioner eller Riksdagz Bewillningar / Giårder och Hielper / som under des opbörd sortera, så at jemwål de riktigt och i rättan tiid måge blifwa upbårne ; Skolandes jämtwål Håradsfogden i de Provincier, hwarest efter Kongl. May:z Förordning / en deel af Soldatens åhrliche Löön af hwarje Rothe användas til Knechtens Beklädning / samma Penningar i tiid på åhret infordra / jämtwål til behörig Ortlewerera och derföre redo göra.

VII.

Pla oftwanberörde Råntor och Inkomster skal Håradsfogden straxt och efter handen som de blifwa infordrade / leswerera i Landt-Rånteriet / icke fördriftandes sig någre sådane Medel på hwarichanda sätt distrahera, till sin egen nytta bruka / hoos sig innebehålla / eller och hoos Almogen aff wårdzlösheet innestå låta wid wiste af fyrattio pro Cento.

VIII.

Wid Forderansakningarne / hwilke lijmätigt så wål Landzhöfdinge. som Landz Bookhållare Instructionen wid Höste-Lingen böre förättas / skal Hårads

277
radzfogden tillika med Håradzskrifwaren / Låhns och
Nåmbdemannen wara skyldig at gifwa Underrättelse
om alle Hemmans Tilstånd eller Förändringar / som
sedan förre Åhris Jorderansakning kunne wara sked-
de / blifwandes inge andre Friheter eller Afffortning-
gar bestådde / än de / som äre conforme och eenlige
med Kongl. Privilegier och Förordningar sampt Landz-
höfdinge Instructionen. Så skole icke heller någre
Nybyggen / Torp / Tompter / Breetar / Åkrar / Björ-
dar / Naglar / Siskie / Hambrar / Qwarnar / etc. de wa-
re sig belågne på Allmänningar eller hwar hållt de
kunna / som icke egenteligen under något Hemman hö-
ra och i des Rånta inbegrepne blifwa / warda förtega-
de / och således af Jordeboken utslutne / utan alle där-
utinnan införas / och så många / som intet på enskylte
Frålskemännens Ågor äro bygde / til Hemmantahl
och Special Rånta / efter Landzortens Bruuk och ma-
néer skattläggias / och Kongl. May:t och Cronan till
Räkning föras. När alt är behörigen ransakat / up-
rättas aff Håradzskrifwaren efter des Instructions
Lydelse / Långder och Extracter öfwer allehanda Aff-
fortningar och Löhningar / hwilka Håradzfoaden sedan
skall draga försorg om / at de så wäl aff Landzhöfding-
gen som Håradzhöfdingen underskrifwas och med
Håradz Insegel verificeras.

IX.

Th på det Håradzfogden om bemelte Afffortnin-
gar / såsom Sätessgårdar / Ladugårdar / Råå och
Röör / Affhyfte / Tienares Friheter / inlagde och för-
brände Hemman må kunna wid Jorderansakningen
Aff-

178.
Afffortnings Tinget eller elliest när påfordras / gifwa
så mycket nogare underrättelse / som och sielff wetat /
huru wisda sådane Friheter och Afffortningar kunna
etterlätas ; Ty synes nödigt honom till rättelse / icke
allena oprepa / hwad i Landzhöfdinge Instructionens
30 och 31 Puncter och Landz-Boothållare Instructio-
nens 10 Punct där om finnes infördt / utan ock hwad
han wijdare der wid bör taga i acht såsom :

1. At göra sig informerad huru Sätessgårdarne ä-
re bygde / brukas och wid macht hållas / wetandes det /
at inge Säterier kunna approberas allena för Stall
och Boody upåttande / utan at med Byggningen
och Cultivationen fortfares / så at en Adelsman efter
Stånd och Wårde där wäl boe kan och hålla Hus-
håll / som 1681 Åhrs Säterie och Råå och Röör's Pla-
cat wijdare omtalar ; Finner Håradzfogden häruti
något fattas / då måste han wederböranden påminna /
at sådant fullgöra / men i widrig händelse / Saken hos
Landzhöfdingen tillkänna gifwa. Ingen Ofrålsesman
må niuta Säteries Friheet / utan han kan upwiisa
Kongl. May:t allernådigste Privilegium och expresse
tillstånd där på.

2. Med Ladugårdar procederas efter Kongl. May:t
Resolution den 10 Septembris 1684 / hwilken fuller tillä-
ter Frålsemannen / där han intet har så stoore Ågor till
Sätessgården / at han der af bestå kan / det han en å
part Ladugård må så anläggia / doch med det förbehåll /
at den samme ifrån sielfwe Sätessgården icke skal wa-
ra längre aflågen än en halff ordinarie Swånst Miil li-
nea recta, och des förutan försedd med behörige och
svars gode Ladugårdzhus / sampt wederbörligen brukas.

3. Med Råå och Rödrens bestående / efterlefwes
1678 Åhrs Tijonde Placat, det 26 Capitel B. B. L. L.
1681 Åhrs Säteries samt Råå och Rödrens Placat,
Kongl. May:ts Resolution af den 14 Aprilis och 6 No-
vembri 1683 / samt hwad Kongl. Cammar-Collegium
reeda där öfwer giordt / eller än försattandes warder /
och sages der wid noga uti acht / at allenast på den
Byen / hwar uti Sätessgården ligger / samt på de
Hemman / hwilke Ugaren af Säteriet i samma By
tilkommer / med deras Torp gamble eller Nybygde /
så många som inom samme Byes enskylte Ugor äre
belågne / råtte Skattehemman undantagandes / Råå
och Rödrens Förmohnen blifwer bestådd / kommandes i
föllte af Kongl. May:ts Resolution de dato den 14 Ju-
nii nästförledne allenast Adelens Sätessgårdar och de-
ras där under liggande råtta Torpare at blifwa för-
skohnte för Lagmans och Håradshöfdinges Pennin-
garnes erläggande / men alle öfrige inom Råå och
Rödren belågne Hemman eller Mantahl / det ware sig
uti Ottringar eller Stierdebelar / dem samme at utbetala.

4. Wid afhyste Hemman kommer i Consideration,
om det / som är afhyt / så när Sätess och Ladugården
är belågit / at det kunnat läggas til Sätess och Ladu-
gårdens utbrymme och Förbättring och Frälsemannen
kan sig där af / för des wid Gården närha Belågnen-
heet skull / betiena / blifwandes han på den händelsen /
der wid efter Kongl. May:ts Resolution bisbehållen /
men finnes ett slikt Hemman till en deel afhyt / och
det öfriga med Åboer besatt / som giöra sin Skatt och
Bihskylde / så bör sådant / som ett misbruuk / intet
tillåtas / utan rättas.

5. Nu

179.

5. Unbelangande Ridderkapets och Adelsens Bet-
tentes Liffstids Förlåningar / så skole de samme i
föllte af Kongl. May:ts Nådige Förordning den 12 May
innewarande Åhr / oachtat de förlånte Hemman
kunna blifwa brukade af Betienterne eller Donatari-
erne med deras egen Åfwel / wara underkastade så wäl
de halfwe Extraordinarie Råntornes aflåggande till
Konal. May:it och Cronan / som Tijonde Affgiffen /
Knecht- och Båkmans Indehlingen eller Biskriffnin-
gen / Mantahls Lagmans- och Håradshöfdinges Pen-
ningarne / samt Riksdagz Bewillningarne / finnas
des Kongl. May:it alldeles wara orijmligit / at då en
Bundersåthe gifwer något åth sin Betiente / Kongl.
May:it derfore skall wara såsom förbunden at gifwa
efter des höga Råttigheet / och kommer sålunda Landz-
höfdinge Instructionen i detta måhlet och den 30 Pun-
cten 5 § at blifwa här efter förändrad.

6. Om inlagde Hemman gör Håradzfogden sig ne-
ga underrättad / hwarest den inlagde Jord är belågnen /
af hwad tillfälle hon är inlagd / och om det / som kan
fsee på en tid är tillåtit / är sedermera blifwit för
perpetuelt ansedt / stårskodandes noga tillijka med
Landtmätaren efter öre och örtug / eller som i hwarie
Landzort brukeligit är / om icke den således inlagde
Råntan må kunna på Byen åter läggas / gifwandes
allt sådant Landzhöfdingen med alle sine Omständighe-
ter tillkänna.

7. Med förbrände Hemman görs åtskildnad emel-
lan det / som är Skatte / Cronan behållit eller Råntan
där aff utgifwes til Frälsemannen / är det purt Skattes-
niuter Bonden ingen wiidare Frihet än Brandstus

C 3

af

871
aff Håradet efter Lag och gammal Wahna / men är det Stattegård / Militien eller Landz Staten anslagen / har han samme Friheet at niuta som Crono Hemman / hwilke äre utom Officerarnes Boställe berörde Stater tilbeelte / aldeles som den 7 Puncten uti Kongl. May:hs Förklaring af den 7 Aprilis 1685 öfwer någre Puncter uti des Reglement utwijtar / men är det Fråsegård / så försahres där med / som i Landz Bosthållare Instructionens 10 Punct förmåhles / nembl. at det tages i noگا Consideration: 1. Om både Man och Ladugården med Säden / som inbärgad är / sampt Bostapen blifwer upbränd / då Bonden åtniuter 4 Åhrs Friheet. 2. Om Åboen mister både Man och Ladugården / men conserverar doch Bostapen och Säden / då 3 Åhrs Friheet beståås. 3. Om allenast Man gården med des Bohag förloras / då 2 Åhrs Friheet bewillias / och 4 om Ladugården allena blifwer affbränd / då ett Åhrs Friheet förwinnes ; Doch alt sådant så wijda Frålsman å sin siida de honom tillståndige Råntor eftergifwer / bbrändes doch Håradzfogden här öfwer hafwa Landzhöfdingens Ordre för ån han någon ofwantalad Friheet får tillåta.

X.

Deshemman måste Håradzfogden för at ting låta wa dra sig angelåget at uprättia och med Åboer besättia / ingalunda tillstådiandes at Grannarne / som i Byelag med sådane Crono Hemman äre belågne / måge något aff deras Ågor bruka och inträchta för ödes Rånta eller Gråsgåld / som här tills på många Orter skedt är / och de sedan i Långden tillågna sig samma Jord och Ågor

150.
Ågor / som skulle och borde denne under deras egne Heem lyda och hårröra ; Brukar någon sådant ofswandes / betable för ödeshemmanet full Rånta. När något ödes Hemman uptages / skall Håradzhöfdingen / Håradzfogden / Landtmätaren och Råmbden först om des tillstånd ransaka efter Landzhöfdinge Instructionens 31 och 32 Puncter / således / nembl.

1. Om Huusen i Man och Ladugården äre så aldeles förfallne / at the måtte byggas upp å nyo / eller til en deel / och om det senaste til åsrentys icke med liten kostnad står at lagas och förbättras med det gamla Timbret ; Om wid Hemmanet är god eller ringa lågenheet till Skog och Timber / eller om sådant skal köpas långwåga.

2. Wid Åkerens ödesmåhl tages i acht huru många åhr den samme / och om den alldeles eller til någre Tunneland allenast legat i Linde / heelt för Sääfoot eller meer och mindre / om den af förra Åboer / Herrskapet sielf / deras Tienstefolck eller Grannar är brukad / emedan en sådan med mindre Beswär och Kostnad kan bringas i bruk igen / ån den som alldeles och länge har legat under Sääfoot.

3. Bdr efter ödes hwad andre Lågenheter och Förmåner finnas til siike Hemman med Wede-Brand och Giårdzlesång / Fiske och Mubibete / hwilket mycket hielper til des inarare uprättelse / bruk och byggnat.

4. Hwilken som hafwer varit wällande til ödesmålet och aff hwad Orsak det sig tildragit / anten aff Hemmanes ringheet / förre Åboens försummelse / Lättia och Fattigdom / eller om Frålsmannen sielf så wijda det varit Frålse / för sin beqwåmligheet skull / låtit bruka Hemmanet til Hödbohl / Mubibete eller tagit någre Ågor

181

Ugor och lagt till Sätessgården/ med hwad mehra/ som
tienar til en säker grund/ hwad Frihet å Kongl. May:z
wågnar förswarligen skall kunna efterlåtas/ sedan Fräl-
semannen på sin sida först meddeelt Friheet där på för
alla där af gående Råntor. När Ransakningen såle-
des är fördrättad / skal Håradzougden den strax till-
stålla Landzhöfdingen och afwacha Resolution hurtt
stoor Friheet Hemmanet skal åtniuta / och huru länge/
hwillens Ransakning tillijka med Landzhöfdingens
Resolution sedan leswereras till Håradzkrifwaren/ at
där med Åskortnings Bosten i Special Räkningen ve-
rificera. Hwad ödesmåhl uti Skattehemmanen wid-
kommer/ efterlestes den tilförende der öfwer utgångne
Kongl. Resolution, hafwandes Håradzougden för all-
ting at så laga / det Kongl. May:z och Cronan där ige-
nom i des Råntor intet tager någon Åfsaknad / utan
når det 3 Åhr öde legat / erkienes och införes det för
Skattewraak eller Crono/ och tillåtes intet någon wi-
dare Skatte Rättigheet / hwar med wid Tingen skal
lagligen förfahres ; Men har det allenast legat 1 åhr
eller 2 öde och någon aff Bördjägarna will uptagat/
gifwe då ut full Rånta för Ödes-Åhren / och niute sin
Skatterättigheet. Wid SkatteFrälse/ som förmedelst
ödesmåhl komma at blifwa Skattewraak och Frälse-
mannen i stället för de bortmiste Råntorne söker at
blifwa Ugare af sielfwe Jorden och Skatterättigheten/
bör Håradzougden invigilera , at på den händelsen/
Frälsemannen betalar för Skattehemmanet allt det
Cronan/ där aff tillkommer för de åhren det samma wa-
rit öde/ för ån honom på Skatterättigheeten där å blif-
wer meddeelt Laga fasta.

II. Så

181

XI.

Såsom här tills igenom Förmedlingar har stedt en
Smärkkelig förminskning i Kongl. May:z ingå-
der / och där med under tiden ett stort underleef
år fördrwat ; Alltså skal Håradzougden / då ho-
nom någon Undersökning där om aff Landzhöfdingen
blifwer anbefallat / så mycket mera låta sig angelägit
wara/ at han likmätigt Landzhöfdinge Instructionens
34 Punct tillijka med Håradzhöfdingen / Landtmä-
taren och Nämnden noga om sådane Hemman/ som
Förmedling begåra/ i synnerheet Frälse jord/ undersö-
ker / observerandes där wid at icke allenast alle Ugore
noga blifwa beskreffne til alle sine beskaffenheter i Å-
ker/ Ång/ Skog/ Marck/ Fiskewatn och annat / utan
ock at på det nogaste warder ransakat om Hemmanet
behöfwer Förmedling för Ugornes ringhet skull / eller
at Frälseman har betungat Bonden med allt för män-
ga Dagzwärcken/ Ridsflor och Skufningar/ hwarige-
nom han blifwit hindrad ifrån Hemmanets tilbörliche
Skibbel och Åkerbruuk / eller förbehållit sig någon deel
aff Åker/ Ång/ Muhlbeta / Fiskewatn / Betesholmar/
Skog / etc. förminskat Ugorne til förbättrande aff sin
Sätessgård/ planterat på Ugorne Torpare/ hwillka allt
stadigt göra Tienst och Dagzwärckz arbete til Huus-
bonden/ så at den Förmedling Frälsemannen kan i så
måtto efterlåta / låter ibland wara utsedd til hans e-
gen nytta / och kunna billigt för honom skattas för
deelachtigare ån Råntan aff Bonde Hemmanet/ hwill-
ket store Misbruuk intet bör tählas / utan här efter
D wid

121
wid sljke händelser / Cronones Rättigheter oafforta-
de uthskötas. Denne Reeffning och Kansakning / när
den således är inrättad / skal strax in originali leswe-
ras til Landzhöfdingen jämpte Kansakningzmänne-
nes betänktande / huru wijsa samne Hemman å
Kongl. May:z och Cronones Wägnar synes böra niu-
ta Förmedling / afwachtandes sedan hwad Resolution
föllia kan / emedan för än sådant erhålles / här effter
ingen Förmedling i Räkenskaperne skal blifwa afförd
eller god giord.

XII.

När ett Hemman blifwer uptagit af öde / och där
med tilförende är så procederat, som i föregående 9
Punct widlöfftigt beskriswes / skal Håradzfogden försee
samne Hemman / likmätigt Landzhöfdinge Instru-
ctionens 42 Punct / med en god och arbetsam Qiboo /
tagandes aff honom / om möyeligit är / Caution, at
han icke allena under Friheets Åhren wål upbrukar /
hågnar och bebygger Hemmanet / hwar på han alltid
skal hafwa ett sljktigt inseende / utan ock effter Fri-
heets åhren / riktigt betalar den där aff gående Rån-
ta / och där Håradzfogden befinner på något Hemman
någon Lätting / som mehra fördärswar än uprättar
Gården / skal han honom i tijd affåna / doch med
Landzhöfdingens Wettskap och godtsinnande / och en
annan emot Caution, så wijsa det möyeligit är / dijt
skaffa.

XIII.

På Lijffz- och behagelig tijdz Donationer skal Hå-
radzfogden hafwa ett wakande öga / så at när de
förre

182
förre expirera, eller Anckian / uppå hwilken Lijffztids
Friheten extenderas, träder i annat gifte / samt an-
langande de senare / en ändring skeer i Regimentet / så-
dant straxt blifwer Landzhöfdingen och Landz Boot-
hållaren wid handen gifwit.

XIV.

Såsom til förekommande af Hemmanens förberff
och undergång Kongl. May:t allernådigt har lå-
tit publicera des Husehns Ordning af den 18 Julii
1681 / hafwandes jämwäl sedermera sådant itererat ut
ti Reglementet öfwer Militien och Landt Stats Hem-
manen i den 14 Puncten den 5 Januarii, 1684 ; Allså
har Håradzfogden at taga sig til noga effterrättelse /
när han aff Landzhöfdingen til något Hemmans be-
sichtigande blifwer förordnad / at ingen ting försum-
mas / som i förbemele Ordning nämbt är / noga til-
seendes så at Hemmanen icke förderfwas / utan rätt
nyttias och brukas / jämwäl effter förberörde Ordning
bebygges / och at Stogen / wid förlust af sielfwe Fri-
heten / icke wiidare uthugges / än til nödtorfftig Bygg-
ningz Timber wid samne Gårdar / samt stängzel och
Wedebland ; Til hwilken ånda på de bort förlåhnte /
förarrenderade samt Lijffztidz Lågenheterne ett per-
tinent Inventarium bör blifwa uprättat / som til Landz
Cangelijet skal blifwa inleswererat / til at där förwah-
ras / på det / när Lijffztidz Friheten eller Arendet ex-
pirerat, eller när något ombytte skeer med Bettenterne /
man må kunna see huru wijsa Gården effter Huse-
hns Ordningen samt Kongl. May:z Resolution aff
den 26 Februarii 1685 är under Förlåhningz tijden

worden förbättrad eller förwärrad/ Kommandes på den senare händelsen wederbörande til at swara för all tagen skada. Och skal Håradzfogden så snart någon/ som kommer at swara för Hemmanen/ finnes brotlig/ och efter förutth gången åthvarning intet bättrar sig/ sådant strax gifwa Landzhöfddingen tillkänna/ sampt sökia des Resolution huru där med wiidare skal procederas. Försummar han sådant eller förskonar den brotliga / ehoo den ock wara kan/ skal han wara responfabel för all tagen skada/ och med egen Betofnad uprätta det Qsboen warit skoldig.

Förutan detta/ såsom Håradzfogden tillijka med Nämnden och flere Betiente esomofftast aff Landzhöfddingen blifwer förordnad på andre Synner och Ransakningar / som öfwer Bytesgodz eller nyss bebyggde Torp/ Qwarnar/ Hambrar och andre Lågenheter/ hwilke anten redan äre uptagne/ eller här efter til Landzens Cultur uptagas och bebyggas kunna. Så skal han besijta sig där om/ at sådane Hemman och Lågenheter blifwa rätteligen efter den Methode, som honom då föreskrifwes/ ransakade/ wetädes at alt hwad wid det tilfallet skeer Kongl. May:t och Cronan til afsaknad/ kommer utan någon förewändning på Ransakningzmännernes hårda Ansvar.

XV.

I de Orter/där Kongl. May:t anten förarrenderat eller med eget Folck och Åstwel låter bruka någon Ronung; Gård/ Hemman/ Qwarn/ Fiske/ eller något annat/ äger Håradzfogden/ som öfwer samma Fögderije satt är/ först at hafwa på Arendatorerne ett noga

in.

183
inseende/ at de efterkomma hwad deras Contract dem tilbinder/ och sedan jempte Arrendatoren eller de Betiente/som på sådane Lågenheter kunna satte wara/ med Sijtt tilsee/ at alle Ågor och Lågenheter blifwa hägnade och wöl befrijade/ så at ingen där aff något inkräckt/ eller sig olagligen tillågnar; Hwillet tilbud/ om det skulle skee eller yppas/ eller ock kunde förnimmas/ at någre Ågor där under höra borde/ som en annan ån innehade/ skal han straxt där om gifwa Landzhöfddingen tillkänna/ och sedan efter des Ordres (om det intet med godo rättas kan) sådant lagligen sökia at förswara och utföra. I lijka mätto skal på samme Lågenheteres Huus och Byggningar sampt andre reparationer, hwilka wid store Fiskerijer och Qwarnar plåga nödwändigst behöfwas/ ett noga inseende hafwes/ så at hwar och en gör där wid hwad hans Contract och Skyldigheet fordrar.

XVI.

Wist detta/som förberördt är om Råntornes upbårande/ Åffkortningar och Undersökningar/ följher huru därfdre skal göras redo och Råkenkap/ och först om de Förslag som skole efter Hans Kongl. May:t sampt des Stats Contoirs Förordningar uprättas och leswereras; Swarunder är:

1. Åhrs och General Förslaget/ och som det samma Åhret förut til nästkomande Åhrs Stat och Disposition aff Håradzskrifwaren bör inrättas och i Swerige til den 1. Aug. men i Finland til den 1. Septemb. uti Landz Contoiret wara inlestwererat wid wiite å tre Dal. E: M: t för hwar Dag han där utöfwer ute blifwer; Alltså skal

D 3

Hå

Häradsfogden wara skyldig til at gifwa Häradskrifwaren all den Underrättelse om Råntorne/ som han kan åstadkomma/ intet fördriftandes sig någon Rånta/ der om han kan hafwa Wettskap/ at undandöllja eller förtiga wid swåraste Ansvar/ och alt sådant i god tid/ nembl. til medium Julii, wid wiite åfwen aff tre Dal. Silfr. M:t för hwar Dag han sådant försitter/ på det Häradskrifwaren intet må så orsaka at skolla på honom om Förslaget intet til den förelatte Terminen kan blifwa i Landz Contoiret inleswererat.

2. Sedan när åhret ingår/ kommer först Månadz Förslagen at inleswereras/ hwilka ehuruwäl de borde komma på Häradsfogden enskilt at upsättias och inleswereras/ blifwer doch / på det der med så mycket riktigare må tillgå/ här med Häradskrifwaren pålagdt/ at och där utinnan wara honom til hielp/ så at han wid hwar Månadz suut skall komma til Häradsfogden / och extrahera utur des Opbördzbook huru mycket samma Månad är upburit och inkommit/ och hwad til Landt Rånteriet eller annorstädes där aff kan wara lefwererat/ hwilket allt straxt uti ett Förslag bör upsättias/ skolandes Häradsfogden intet förtiga någon den ringaste Inkomst/ utan den upgifwa och låta beräkna/ fast mindre genom hwariehandas tillfälle någon deel af Kongl. May:ts Råntor lista som til privat disposition upsäteligen reservera och förbehålla wid 40 pro Cento straff. Sådant Förslag skall hwar Månad riktigt til Opbörd och Utgift/ som förbemått är formeras och innom den fiortonde dagen i näst påföljande Månad til Landz Contoiret inleswereras/ försummas det / så at det skrider öfwer tiden / och det blif

184.
blifwer aff Landz Bookhållaren angifwit / skal Häradsfogden plichta för hwar dag tre mark Sölfr. M:t/ Och på det här med så mycket riktigare må tillgå/ skal Häradsfogden jämppte berörde Förslag til Landz Contoiret inleswerera ett underskrefwit Extract af des förlagde Opbördz Book/ hwaruti skal specialiter wara infördt alt det/ som aff des Fögderij den Månaden kan wara upburit och inkommit/ sampt när och til hwem det är utleswererat/ effter det är förordnat/ at Landz Bookhållaren Månadz Förslaget emoot samma Extract probra och jämsöra skal.

3. Här på följjer summariske Räkenskapen/ som fuller ankommer på Häradskrifwaren enskilt at utarbetas/ men skal doch Häradsfogden emoot revers adressidst til den 1 Martii följande Åhret wid wiite aff tre Dal. Silfr. M:t för hwar Dag han försitter/ tillålla Häradskrifwaren alle de Documenter, såsom Långder/ Ordre och Quittentier, som icke allena angå förre Åhrs Råntor / utan ock de äldre Åhrens Balancer, hwar effter Häradskrifwaren sedan samme Summariske Räkenskap formera skal/ så lagandes / at den til Landz Contoiret til den sidsta dagen i samma Månad blifwer lefwererat wid wiite åfwen å tre Dal Silfr. M:t för hwar dag han utom bemelte ansatte Terminer utblifwer. Denne Räkenskap sampt alle förberörde förslag / bör Häradsfogden tillijka med Häradskrifwaren egenhändigat och med des Signete underskrifwa och försegla. Skulle Häradskrifwaren här wid wiisa någon försuñelse/ åligger Häradsfogden sådant straxt angifwa hoos Landzhöfdingen och Landz Contoiret.

4. Anlangande Åhrs och Hufwud-Räkningen för alle

alle Kongl. May:z Råntor i dess Fögderije/ så allbens
stund. Håradzfogden opbörden är om händer för-
trodd/ ty åligger honom ock tidigt at skaffa Håradz-
skrifwaren alle där til hörande verificationer så til up-
börd som Affortning/ anordning och utgift/ och det
utan uppehåid alldrasidst til den 15 April, wid wite
å tre Dal. Silfr:R:t för hwar Dag han därutöfwer
försitter/ på det Håradzskrifwaren intet må hafwa or-
saaK med Räkningens förfärdigande/ eller det andra
Arbetet öfwer tiden at uthdraga. Sedan allt Arbe-
tet således af Håradzskrifwaren effter Håradzfogdens
wid handen anskaffade bested/ är förfärdigat/ skal Hå-
radzfogden för ån det till Landz Bookhållaren leswe-
reras/ icke allenast Special Räkningen/ utan ock andre
extraordinarie Rante Räkningar/ sampt Tordeböcker
och Balance Räkningarne tillijka med Håradzskrifwa-
ren med egen Hand och Signete underskrifwa och för-
segla/ jämwal tillijka med Håradzskrifwaren föllias
åth til Landz Contoiret at samma Räkenskaper inles-
werera/ och affwacha huru wijda de kunna warda
approberade/ eller någon Observation där öfwer blifwa
upfatt/ på det han sådant straxt/ emedan det är i
frist minne/ kan weta förklara och gifwa Underåt-
telse om.

XVII

Wid alle Ting måste Håradzfogden wara tillstå-
des at kunna råckia Tingz Rätten Handen/ på det
alt ordenteligen och skickeligen må tilgå/ tagandes där
hoos wid hwar och en Saaks affdömmande Kongl.
May:z Rätt i acht så wäl med Saakören som annat/
sampt

sampt ställandes de Executioner, hwilka af Landzhöf-
dingen honom anbefalles effter Executions Stadgan
och Landzhöfdingens ordre/ skickeligen och med alswar-
samheet i wärcket.

XVIII.

Skulle någon Rest hoos Allmogen utan Håradz-
fogdens förwällande / och sedan han / som för-
bemt är/ gjort sin slijt Råntan at utdrifwa/ wid åhret
ända/ eller tu på det andra åhret blifwa innesiden-
des/ då skal Håradzfogden med tilhjelp aff Håradz-
skrifwaren til första Ting på fölliande åhret uprät-
ta richtige Rest Långder/ som skole extraheras af Op-
bördz- och Böndernes Quittencie, Böcker / och där-
utinnan orsakerne/ hwarföre det intet kunnat beta-
las/ annotera, sampt separera aff hwar Ranta sam-
me Rest består / skolandes samme Rest. Långd sedan
wid bemätte Håradz. Ting examineras, så at hwar
Bonde eller den Resten angår förhöres om han så
mycket skuldig är/ och aff hwar orsaaK/ blifwan-
des så Håradzhöfdingen som Råmbden wid ett
hårdt ansvar förmahnte/ at här med troget och re-
deligen umgås/ och intet något anten til behag af Hå-
radzfogden eller Allmogen om Resten attestera; Be-
meste Rest- Långd skal föllia med Special Räkningen
til Landz Contoiret, effter som den sig där på saldera
skal/ börandes alt det öfrige aff Håradzfogden wa-
ra upburit och leswererat til Landt Rånterijet/ eller
til andre Orter/ hwarest det anordnat är. Wore då
någon Rest, som aldrig stodo at bekomma/ tages där
på särdeles Attest, och sedan sökes hoos Landzhöf-
din

221
dingen och Landz Contoiret ordre, at få den i Räk-
ningen afföra. Förutan detta såsom Landzboof-
hållaren uti Landzhöfdinge Instructionens 25 Punct
pålagd är / at reesa uti Håraderne / och göra sig in-
formerad om Resten, så skal Håradzfogden / när det
samma skeer / wara tillstådes / och gifwa där om all
nödhachtig Underrättelse.

XIX.

Såsom Håradzskrifwaren är i desß Instruction på-
slagd at inskrifwa uti hwar och en aff Allmo-
gens Quittance - Böcker all den Räkta de til Kongl.
May:t och Cronan böre utgöra / och han kan wa-
ra underrättad om ; En skal och Håradzfogden så
snart han något aff någon upburit / det i samme
Book inskrifwa / och quitera med Dag och Dato,
noga separerandes icke allenast för hwar åhrs Räk-
ta samma Betalning skeer / utan och aff hwar slags
Räkta / så at det wid Rest - Ringes hållande kan
i hastighet och utan Besvär igensinnas / där någon
Rest skulle innestå / hwar aff den härflyter. Här
wid tages i acht den tredie Puncten i Förordningen
om Räktores upbårande af Anno 1668 / sampt Re-
glementetz 7 Punct pro Anno 1684 / hwarest för-
ordnas huru med samme Quittance - Böcker skal war-
da förhållit.

XX.

De Observationer, som kunna blifwa gjorde uti
Kongl.

156
Kongl. Sammar Collegio eller Revisionen där samt-
stådes / och kunna blifwa Håradzfogden ifrån
Landz Contoiret tillstånde / angående desß Upbörd och
Utgift / skola föreläggas honom til en wisß tiid at
förklarar / hafwandes han med samme Förklaring
uti Landz Contoiret at inkomma. Försummar han
sådant / plichte med det witthe för hwar Dag som
under Observationerne förmåhles.

XXI.

När så händer at Durchtog skeer / och Krijgzfolc-
ket aff Öfwerheten i desß Fögderije blifwa inlag-
de / skal Håradzfogden genom och jämpte desß under-
hafwande / såsom Låhns - och Fierdingzmån / sampt
Fogdetienare / låta samma Folck / så mycket möheligit
är / effter Landzhöfdingens ordres bekomma hwar
de således effter Kongl. May:t renoverade Tåg - och
Qwarteer Ordning böre hafwa / noga tilseendes /
at alle Hemman draga lista tunga / så wål de / som
boo långt borto / som de där när in til Stråkwägar-
ne äre belågne / affstyrandes effter yttersta Förmå-
go alt öfwerwåld och oförrätt / som Allmogen wid så-
dane tilfällen skulle kunna tilfogas.

XXII.

De Landzorter / som ännu Utskriffningen äre under-
kastade / skal Håradzfogden / enär sådant aff
Kongl. May:t blir godtsunnit och tiden berammat /
E 2 tij-

321
tjuidigt uprätta rictige Roterings Längder/ och för
all ting så laga/ at ingen blifwer utesluten/ som
där uti effter Förordningen eller Bewillningen bör
wara inbegrepen.

XXIII.

Wid Gåstgiffwerijer och Krögare ställen måste
Häradsfogden hafwa en noga Upsicht at Gåst-
giffware Ordningen aff åhr 1664/ i alla mätto effter-
letwas; Så at icke allena den reesande må ställas fla-
geldöds/ och emoot rictig Betalning så hwad han
nödigt behöfwer/ och med rätta bör/ sampt uthan
uppehåld fortkomma/ utan ock at Gåstgiffware och
Krögare däremoot intet skeer något öfwerwäld och
oförrätt; Han skal ock winläggia sig at Wägar och
Broar i rättan tijd effter Lag blifwa lagade och up-
pehåldne / icke allena Sommarwägar/ utan ock de/
som om Winteren brukas och behöfwes; Men för
all ting/ at den allmänne Strochwägen öfwer Siö-
garne blifwer utstakad/ til hwilken ända de nämst där
hos boende Bönder och Torpare skole förmanas wid
straff tilgödrande/ i rättan tijd at försökia om/ när
eller hwar Siögarne bära eller intet bära/ på det
de reesande och särdeles de långwägade måge hafwa
all nödig och tjuidig rättelse och wahrning för den deus
elliest tilstötande Olycka och ofärd/ hafwandes han
Häradsfogden här wid at bruka sig til hjelp Låhns-
och Fierdingzmän/ samt Broofogden och Fogdettie-
naren.

XXIV. På

187.
XXIV.

W Kongl. May:z enskytte Parekar/ Skogar och
Allmänningar är fuler Jagemästare / Heyde-
rijdare och Skogzwachtare förordnade at hafwa no-
ga acht och upsicht; Men skal doch Häradsfogden
med flit sökia at förekomma/ at de samme icke måge
aff någors inträng eller under hwarjehanda prætext
råla uti privatorum wäld och händer/ eller onyttige gö-
ras/ och där han sådant förnimmer/ gifwa Landzhöf-
dingen där om tillkänna.

XXV.

Wti alt öfrigt/ som Häradsfogden möta kan/ och
han aff föregående Puncter/ icke finner fullkomlig
effterrättelse/ hafwer han hoos Landzhöfdingen eller
Landz Bookhållaren sig at förfråga/ och sökia deras
Handräckning uti alt det han intet sielf kan förstå-
ta/ hwilke på Kongl. May:z wägnar skole räcka ho-
nom handen/ och gifwa honom all nödig effterrättel-
se/ allenast han i tijd gifwer skriftteligen tillkänna/
hwad som synes wilia wara Kongl. May:t och Ero-
nan til skada och otienst/ sökiandes det jämnwäl effter
yttersta förmågo at hindra och offwärja.

Såsom nu detta således är hwad Kongl. May:t
haat gott och nödigt sunnit Häradsfogderne til eff-
terrättelse wid deras Embetens förrättningar at ut-
färda

1781

färda låta; Alltså lære de hastva alt det/ som i ofwan-
berörde mätto dem föreskrifwit är/ noga och behörigen
at i acht taga/ med all Eijst/ Troo och Redelighet
förrätta. Datum ut supra.

CAROLUS.

